

Andela Frančić
Bernardina Petrović
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Ivana Lučića 3, HR-10000 Zagreb
afrancic@ffzg.hr, bernardina.petrovic@ffzg.hr

OSOBNNA IMENA U *VELIKOME RJEČNIKU STRANIH
RIJEČI, IZRAZA I KRATICA* (⁴1966.)
BRATOLJUBA KLAJČA

Osobna su imena važnom sastavnicom rječnika stranih riječi, pa tako i *Rječnika stranih riječi* renomiranoga hrvatskoga leksikografa Bratoljuba Klaića. U radu se analiziraju osobna imena u četvrtome izdanju toga rječnika (Zagreb, ⁴1966.) jer je to zadnje izdanje koje kao autor potpisuje sâm Klaić. Razmatra se obradba osobnih imena u rječničkome članku s osobitim obzirom na osobno ime kao dio rječničkoga članka, na odabir odrednica u rječničkome članku, na semantički opis natuknice, na tipologiju upućivanja i na osobno ime kao sintagmatsku i frazemsku sastavnicu rječničkoga članka. Na kraju se iščitavaju bitne značajke osobnoimenskoga korpusa i njegova statusa u Klaićevu *Rječniku* (⁴1966.).

1. Uvod

Imena su neizostavnom leksičkom sastavnicom svakoga jezika, pa tako i hrvatskoga. Iz njihove ukupnosti iščitava se mozaička slika povijesti i sadašnjosti hrvatskoga naroda koji ih je oblikovao vlastitim jezičnim sredstvima, u doticaju s drugim etnijama i njihovim jezicima posuđivao te ih prilagođivao svojim jezičnim zakonitostima ili ih ostavljao u liku izvorne posuđenice. I dok su imena jedinom sastavnicom onomastičkih rječnika, a u suvremenim su jednojezičnim rječnicima hrvatskoga standardnog jezika uglavnom svedena na ograničene imenske kategorije, u rječnicima stranih riječi nailazi se na obilje imenskih natuknica.

Rječnik stranih riječi hrvatskoga leksikografa Bratoljuba Klaića nije prvi rječnik posuđenica u hrvatskoj leksikografiji, ali je obujmom i korpusom nadmašio dvojicu svojih prethodnika – *Priručni rječnik tuđih riječi i fraza – za praktičnu uporabu pri čitanju i razgovoru* Vinka Šeringera, čije je prvo izdanje otisnuto 1899.¹ i *Rječnik stranih riječi* Dragutina Kovčića objavljen 1938.² Klaićev je *Rječnik* jedan od najozbiljnijih i najpouzdanijih priručnika hrvatske jednojezične leksikografije koji u dopunjenim i prerađenim izdanjima izlazi već šezdesetak godina. Sam Klaić autorski i/ili urednički potpisuje prva četiri izdanja *Rječnika* (1951., 1958., 1962. i 1966.). U Klaićevu *Rječniku* nailazi se na raznovrsna imena svih triju onimijskih kategorija: toponimije (npr. **Island, Skandinavija, Tüngüzija**), antroponimije (npr. **Pišta, Pitàgora, Sabina**) i krematonimije (npr. **Biljarda, Caf-države, Challenger, Davis-cup, Fabian society, Hänza, Kandèlòra, Kõmonvelt, Kungčangtang, Lok sabba, Louvre, Nobelova nagrada, Pietà**)³. Znatno udio u rječničkoj onimiji čini osobnoimenski korpus koji se propituje u ovome radu. Pritom treba napomenuti vrlo važnu činjenicu da su imena znakovi *sui generis* i da imaju poseban status u odnosu na ostali, neimen-ski, leksik što specifičnom čini i njihovu leksikografsku obradbu.

U Klaićev *Rječnik* (1966.) uvršteni su i skupni i individualni antroponi-mi. Skupni antroponimi pojavljuju se u jedninskome natukničkom obliku (npr. **Alèmān, Indijānac, Kirgiz, Lātīn**), u množinskome natukničkom obliku (npr. **Ánti, Bālti, Bāskī, Tõrbeši**) te u jedninskome i(li) množinskome obliku unutar rječničkoga članka s toponimskom natuknicom (npr. **Evrópa – Evrópljanin, Evrópljani; Kāmčatka – Kāmčacānin, Kāmčacāni**).

¹ Vinko Šeringer (1862. – 1945.) prvi je sastavljač rječnika stranih riječi u nas u kojemu do izražaja dolazi njegova skrb o čistoći hrvatskoga jezika izrečena u predgovoru: „Naš hrvatski jezik (...) ne trpi (...) stranih riječi, jer je naš jezik tako lijep i bogat, da bi se lako za svaku takvu tuđu riječ našao prikladan hrvatski izraz, ali kako je XIX. vijek postao vijekom opće emancipacije (...) morao se i naš lijepi jezik skućiti pod jarmom ove (...) zlosretne emancipacije, jer bi nam se možda i u tom reklo, da se držimo staroga još barbarizma.” Rječnik je tiskan u autorovoj vlastitoj nakladi u tiskari Antuna Scholza u Zagrebu. Rječnik obaseže 169 stranica, s 13 stranica predgovora i uputa, na malome formatu 10 x 14 cm. Obradeno je 3378 pojmova. Već 1906. godine pojavljuje se drugo izdanje (prošireno s 215 stranica), a potom su uslijedila nova, dopunjena i proširena izdanja: 1916., 1920., 1928., 1934. i 1942. godine. Potrebe su korisnika za tim rječničkim tipom bile sve veće pa se i opseg rječnika znatno proširio – zadnje je izdanje naime imalo 3328 stranica više od prvoga izdanja (Petrović 2006: 467). Nives Opačić (2006.) u svojem kratkom, ali sugestivnom osvrtu o zaboravljenome Vinku Šeringeru uz ostalo ističe da je Šeringerov rječnik višestruko zanimljiv „jer lijepo ocrtava put strane riječi iz jezika izvornika u jezik primatelj i promjene na tom putu”.

² Ognjen Prica, hrvatski publicist i političar, objavio je 1938. pod pseudonimom Dragutin Kovčić *Rječnik stranih riječi* koji obaseže 253 stranice u formatu 11,5 x 15 cm s oko 6000 obrađenih pojmova. Drugo je prošireno izdanje s petstotinjak novih pojmova tiskano 1940. (Petrović 2006: 469).

³ O podjeli onimije v. Šimunović (2009.).

U Klaićevu *Rječniku* nalazimo sve tri osnovne kategorije individualnih antroponima: osobno ime (npr. **Katarína, Pëtar, Văna**), prezime (npr. **Byron, Boccaccio, Brehm, Buonarroti, Luter, Pàstër, Shakespeare**) i nadimak (npr. **Àjk, Iškariot, Mercator, Richelieu, Voltaire**), a kadšto se nailazi i na antroponimij-sku formulu kojoj poredak sastavnica varira (npr. **Beethoven, Ludwig van; Disney Walt; Luxemburg Rosa; Torquemada Toma de; Engels Friedrich; Dante Alighieri**). Rijetke su množinske nadimačke natuknice, kao npr. **Gràkhi**:

Gràkhi, Gràkhā (*1.pad. jedn.* Gràkho) – dva brata Tiberije Sempronije i Gaj Sempronije, borci za socijalne reforme u starom Rimu u 2. st. pr. n. e.; poginuli za svoje ideje.

2. Osobna imena u strukturi rječničkoga članka Klaićeva *Rječnika* (41966.)

Osobno se ime u strukturi rječničkoga članka pojavljuje kao natuknica, kao jedno od značenja višeznačnoga leksema ili kao sastavnica semantičkoga opisa.

Natuknički lik hrvatskomu jeziku neprilagođenih stranih osobnih imena nije obilježen prozodijskim značajkama i njihov se izgovor nudi u oblim zagradama, npr. **Joe** (*čit.* Džô), **Netty** (*čit.* Nëti), **Pierre** (*čit.* Pjêr). Natuknički lik hrvatskomu jeziku prilagođenih osobnih imena ne slijedi uvijek pravila novoštokavske naglasne norme (npr. **Brigita, Benèdikt, Kòrnèlije, Månfred, Måtej, Olíva; Dolôres, Gaetâno, Đokònda, Đovàni, Žerôm**), a ni izgovorna inačica ne podliježe uvijek tim pravilima, npr. **Diego** (*čit.* Dijêgo), **Mignon franc.** (*čit.* Minjôn) „ljubimica”.

2.1. Osobno ime kao natuknica rječničkoga članka

Najčešći je oblik pojavnosti osobnoga imena u rječničkome članku natuknički. Osobno je ime gotovo isključivo jednorječno. **Dànijel, Hènrik, Jerònim, Lèopold, Nijáz, Pèdro, Simon** samo su neka od brojnih imena koja čitamo u naslovu rječničkoga članka.

Rijetko se kao natuknica navode fonološke inačice istoga osobnog imena (npr. **Ràjmond, Ràjmund; Mejrèma, Mejrìma**). Češći je slučaj da se jedna inačica upućuje na drugu (npr. **Èdvard i Èduard** (v.); **Midhat** v. Mithat; **Rebija** v. Rabija; **Rèlf** v. Ralf). Iznimno se ističe prednost inačice usklađene sa standardnojezičnom normom, npr. **Èdhem** ... (prema pravopisu bolje **Èthem**).

Potvrđeni su i primjeri s osobnim imenom kao natuknicom te deonimiziranim apelativom kao podnatuknicom u istome rječničkom članku, npr.

Lāzār (*hebr.* „bog pomaže”) ime čovjeka kojega je po biblijskoj priči Krist povratio iz mrtvih; **lāzār** – 1. bogalj, bolestan čovjek; 2. *šatr*: ključ, otpirač, kalauz.

Rèbeka, 3. -ki *hebr.* „dobro hvaljena” ili (*prema osnovi ribgah* – mreža) „koja svojom ljepotom hvata ljude u mrežu”; **rèbeka**, 3. -ci – vrsta vunenog džempera za muškarce i žene, s rukavima, dugmetima sprijeda i sa dva džepića (prema modelu kakav je nosila glumica Joan Fontain u filmu „Rebeka”).

Osobno ime može biti opisano i kao homonimna natuknica u odnosu na apelativni oblik. U takvim se slučajevima natuknice obrojčuju, npr. **Àdam**¹ i **adam**^{2,4}

Isto tako, muško se osobno ime pojavljuje kao natuknički leksem, a ženski se osobnoimenski mocijski parnjak pojavljuje na kraju rječničkoga članka odvojen točka-zarezom od ostalih dijelova. U pravilu se ženski osobnoimenski mocijski parnjak obrađuje u rječničkome članku naslovljenom muškim osobnim imenom.

Nádija tur. „koji zove”, „koji viče”; žen. **Nadija**.

Silvija lat. (*isp.* *Silvan*) „stanovnik šume”; žen. **Silvija**.

Iznimno se uz u definiciji izrijekom navodi da je riječ o muškome ili ženskome osobnom imenu:

Dùdija tur. (dudu – žena, hanuma) žensko ime.

Dûjam, -jma (*od lat.* *Domnius*) muško ime, osobito popularno u Dalmaciji (splitska katedrala nosi to ime).

2.2. Osobno ime kao jedno od značenja višeznačnice

Osobno se ime u rječničkome članku može pojaviti i kao jedno od značenja višeznačnoga leksema. To su primjeri kad je osobno ime nastalo onimizacijom apelativa, npr.:

marína tal. (*marina*) 1. mornarica; pomorstvo; brodovlje; 2. u slikarstvu – slika koja predstavlja more, morski pejzaž; 3. kao vl. ime (**Marína**) – „vladarica mora”.

šèrîf² tur. (*šerif*) 1. plemenit, uzvišen, odličan, ugledan, otmjen, častan, poštovan 2. (*Šèrîf*, -ifa) izravni potomak Muhamedov; 3. nekada titula emira u Meki; i kao vl. ime: **Šèrîf**, -ifa, 5. *Šèrife*; žen. *Šerifa*.

⁴ O nedosljednostima je u leksikografskoj obradbi homonima iscrpno pisala Tafra (1986.).

Međutim, u nekim rječničkim člancima osobno ime nije izdvojeno kao posebno značenje natukničkoga leksema (jer apelativ ima samo jedno značenje) iako bi se očekivao isti leksikografski postupak kao u rječničkim člancima **marína** i **šèríf**²:

regína *lat.* (akc. regîna) kraljica (*i kao vl. ime: Regína*).

sofija *grč.* (sofija) mudrost (*i kao vl. ime: Sofija*).

2.3. Osobno ime kao sastavnica semantičkoga opisa natukničkoga leksema

Osobno se ime u rječničkome članku pojavljuje kao sastavnica semantičkoga opisa. U tome se slučaju u semantičkome opisu pojavljuju antroponimijske formule osoba koje se dovode u vezu s natukničkim leksemom.

helenizam – razdoblje od Aleksandra Makedonskog do rimskog cara Augusta kada se provodilo stapanje grčke i orijentalne kulture

darwinizam, -zma – (...); začetnik njezin Charles Darwin (1809–1882)...

knäjp¹ (po imenu njemačkoga župnika Sebastijana Kneippa, izumitelja prirodne metode liječenja vodom; *isp.* hidroterapija)...

kājzer (...) *kājzerbrat* („carska brada”) – na osobit način njegovana brada sa zaliscima po strani (po austrijskom caru Franji Josipu)

mòho – u *geofizici* međunarodni naziv za nestalnu površinu između zemaljske kore i zemaljskog plašta; naziv po zagrebačkom učenjaku Andriji Mohorovičiću

Lúdolfov brôj – iracionalan broj koji pokazuje omjer kružnice i njezina promjera – 3,14159; označuje se grčkim slovom π (pi); odredio ga matematičar Ludolf van Ceulen u početku 17. st.

3. Odrednice u rječničkome članku s osobnim imenom kao natuknicom

U strukturi se rječničkoga članka uz osobna imena zamjećuju različiti tipovi odrednica (etimološka, fonetska, fonološka, morfološka, tvorbeno odrednica), ali se sve odrednice ne pojavljuju u istome rječničkom članku.

3.1. Etimološka odrednica

Etimološka odrednica kao oznaka podrijetla slijedi odmah iza natuknice:

aram. **Tòma** *aram.* „blizanac”

engl. **Frêd** *engl.* prema Frederik (tj. Fridrik), *odn. njem.* prema Alfred

<i>franc.</i>	Žil <i>franc.</i> (Jules) v. Julije
<i>germ.</i>	Gilbert <i>germ.</i> „moćni”, „slavni”
<i>grč.</i>	Katarína <i>grč.</i> „čista”
<i>hebr.</i>	Emànuel <i>hebr.</i> „bog s nama”
<i>ir.</i>	Brigita <i>ir.</i> „snažna”, „jaka”, „uzvišena”
<i>kelt.</i>	Àrtur <i>kelt.</i> „medvjed”
<i>lat.</i>	Olíva <i>lat.</i> „maslina”
<i>mađ.</i>	Àrànka <i>mađ.</i> (arany – zlato) „zlatna”
<i>perz.</i>	Èstera <i>perz.</i> (stareh) „zvijezda”
<i>portug.</i>	Mafàlda <i>portug.</i> v. Matilda
<i>rus.</i>	Fòma <i>rus.</i> v. Toma
<i>skand.</i>	Öaf <i>skand.</i> „potomak predaka”
<i>španj.</i>	Níves <i>španj.</i> „snježna”
<i>šved.</i>	Svên <i>šved.</i> „čovjek”
<i>tal.</i>	Dònat <i>tal.</i> (donare – darovati) „darovani”; <i>isto i Donâto</i>
<i>tur.</i>	Ösman <i>tur.</i> „mladučne divlje guske”, „mladunče aždaje ili zmije”.

Kad je ime nastalo kao spoj sastavnica iz dvaju jezika, kratice se tih jezika pišu s crticom, npr. **Žèrald** *germ.-rom.* (Gerald) „koji se bori kopljem”.

U rječničkome se članku navode dvije etimološke odrednice kada se ime dovodi u vezu s dvama različitim značenjima u dvama različitim jezicima, npr. **Lèa** *hebr.* „divlja krava” (ime žene biblijskog Jakoba), *lat.* „lavica”.

Katkad se navode dvije etimologije, jedna kada se ime dovodi u vezu s dvama različitim jezicima, a druga se odnosi samo na jedan od tih dvaju jezika:

Timòtēj *grč-lat.* (*lat.* Timere – bojati se + *grč.* Theós – bog) „koji se boji boga”, „bogobojazni” *ili samo grč.* (timān – častiti, štovati + théos – bog) „koji časti, štuje boga”, „bogočastivi”.

U nekim se rječničkim člancima izravno ne navodi druga etimološka odrednica, ali se opisuje podrijetlo iz drugoga jezika:

Màtej *hebr.* (matt – čovjek + iahon – bog) „čovjek od boga”, „božji čovjek”; po drugim autorima riječ potječe iz aramejskog jezika gdje glasi mǎththǎi i znači „muževan”.

Uz neke se natuknice navode dvije etimološke odrednice. Prva se odnosi na jezik posrednik, a druga, napisana u obliku zagradama, odnosi se na jezik izvornik:

Nùh *tur. (iz hebr.)* Noa (v.).

Ismàil *tur. (iz hebr.)* Samuel (v.).

Mejrèma, Mejrìma *tur. (iz hebr.)* Marija (v.).

Gàbrijel *hebr. (iz asir.)* „božji čovjek”; *žen. Gabrijèla.*

Kadšto se za isto temeljno ime navodi dvojaka etimologija označena kraticama etimoloških odrednica, što se iskazuje obrojčivanjem svake od njih, npr. **Gizèla** – 1. *germ.* „plemenita gospođica”; 2. *ar.* „ljepotica”.

Katkad se iz kratice ne da iščitati polazišno ime pa se pokraćeno ime dovodi u vezu s dvama jezicima označenim dvjema kraticama, npr. **Frêd** *engl. prema* Frederik (tj. Fridrik), *odn. njem. prema* Alfred.

U nekim rječničkim člancima izostaju kratice etimoloških odrednica, osobito kad je riječ o mogućnosti različitoga tumačenja postanka imena:

Genovéva (po nekim autorima ime nepoznata postanja, a po drugima potječe iz keltskog jezika i sastoji se od *gen* – lice + *gwelf* – bijel, dakle „djevojče bijelih obraza”) – junakinja srednjovjekovne priče o oklevetanoj plemkinji koja poslije niza nevolja dokazuje svoju nevinost; simbol nevine patnice.

3.2. Fonetska odrednica

U rječničkim se člancima pojavljuje samo jedna fonetska odrednica označena kraticom *čit.* To je zapravo fonetizirana inačica izvornoga imena. U pravilu se navodi u oblim zagradama koje slijede poslije etimološke odrednice:

Mignon *franc. (čit. Minjôn)* „ljubimica”

Dooly *engl. (čit. Dòli) hipok. prema* Doroteja

Juan *španj. (čit. Hùān)* v. Ivan.

Geronimo *tal. (čit. Đèronimo)* v. Jeronim.

3.3. Fonološka odrednica

U rječničkim se člancima pojavljuje i samo jedna fonološka odrednica označena izrazom *akc. i.*, a odnosi se naglasnu inačicu natukničkoga imena. U pravilu se navodi u oblim zagradama koje slijede poslije natuknice ili morfološkoga opisa natuknice:

Hèlena (*akc. i Heléna*) *grč.* („sjajna”)...

Mèlānija (*akc. i Melànija*) *grč.* „crna”.

Jàkov, Jàkova (*akc. i Jàkōv, -òva, 5. Jàkove*), v. Jakob.

Konstàntīn, -ína, 5. Kōnstantīne (*akc. i Konstàntin*, -stàntina)...

Pètar, Pètra (*akc. i Pètar*)...

3.4. Morfološka odrednica

Morfološke se odrednice ne pojavljuju uza svaku natuknicu nego uglavnom uz onu natuknicu čiji se pojedini paradigmatski oblici prozodijski razlikuju od kanonskoga oblika, u kojima ne dolazi do pretkazive glasovne promjene. Dok uz genitiv ne stoji nikakva oznaka, dativ i vokativ obrojčuju se arapskim brojkama 3. i 5.

U osobnih imena *a*-sklonidbe najčešće se pojavljuje genitivni i vokativni oblik, npr. **Àntūn**, -úna, 5. Àntūne; **Hajrūdīn**, -ína, 5. Hājrudīne; **Kajètān**, -ána, 5. Kàjetāne.

U osobnih imena *e*-sklonidbe čija osnova završava velarom pojavljuje se dativni oblik, npr. **Lūka**, 3. -ki; **Rèbeka**, 3. -ki.

3.5. Tvorbena odrednica

Tvorbene odrednice pretkazivo dolaze uz osobna imena nastala pokraćivanjem, slaganjem ili izvođenjem, a označene su izrazima *skrać. od*, *sraslica od*, *umanj. prema*, *žen. prema* ili kraticom *žen.* (odrednica za osobnoimenski moćijski parnjak):

Àbdija *tur., skrać. od* Abdulah (*v.*).

Marléna – *sraslica od* Marija i Helena.

Priscila *umanj. prema* Priska (*v.*).

Petronila – *žen. prema* Petar.

Natális *lat. „rođen na Božić” (...); žen. Nàtālija.*

Pokraćeno, najčešće odmilično, a rijetko i izvedeno, osobno se ime označuje izrazima *hipok. prema* i *hipok. za* te se dovodi u vezu s temeljnim imenom (ili više njih):

Dooly *engl. (čit. Dòli) hipok. prema* Doroteja.

Néd *engl. hipok. za* Eduard, Edmund.

Ríta *hipok. prema* Margareta (*isp. npr. tal. Margherita*).

Rob – *hipok. prema* Robert.

Tìlda – *hipok. prema* Klotilda, Matilda.

4. Semantički opis natuknice

S obzirom na specifičnost imena različita su metajezična sredstva semantičkoga opisa.

Budući da je značenje osobnoga imena različito od značenja apelativa, apelativno (doimensko) značenje stavlja se u navodnike. Kada se u metajeziku semantičkoga opisa pojavljuje pridjev, on je uvijek u određenome obliku:

Brigita *ir.* „snažna”, „jaka”, „uzvišena”.

Hèlmut *germ.* „srčani, odvažni borac”.

Hèlga *germ.* „uzvišena”, „veličanstvena”; *isp.* Olga.

Fáruk *tur.* „koji luči istinu od neistine”, „uviđavni”.

Tádej *hebr.* „odvažni”, „srčani”, „hrabri”.⁵

Pojedine natuknice uz objašnjenje etimologije navode i enciklopedijske podatke o osobi koja je nosila ime:

Lùkrēcija *lat. (isp. lucrum – dobitak, korist)* „koja nosi dobitak, bogatstvo” (inače ime jedne Rimljanke, žene Tarkvinija Kolatina, koja se ubila, kad ju je obeščastio Seksto Tarkvinije, član kraljevske porodice; to je bio povod da se oko god. 510. pr. n. e. ukine kraljevstvo u Rimu; po njoj to ime služi kao simbol ženske kreposti).

Onomastička istovrijednica kao dopuna semantičkomu opisu također se pojavljuje u rječničkome članku, npr. **Àstrid** *grč.* „zvijezda” (kod nas „Zvezdana”).

Značenjskom odrednicom *isto i* povezuju se dvije tvorbene inačice istoga imena unutar istoga rječničkog članka. Pokraćeno ime zadržava nultu afektivnost (Putanec 1968/1969) iako se pri svakome tvorbenom činu očekuje pomak u afektivnome značenju:

Èmil *lat.* „takmac”; *isto i* **Emìlije**; *žen.* **Emìlija**.

Èugen *grč.* „plemenita roda”; „blagorodni” *isto i* **Èugēnij(e)**; *žen.* **Èugēnija**.

Inocēncije *lat.* „nevini”, „bezgrešni”; *isto i* **Inòcent**.

Ìgnācije *lat.* „ognjeni”, „vatreni”; *isto i* **Ìgnāc** 5. **Ìgnāče**.

5. Tipologija upućivanja

U obradi se antroponimijskih natuknica nailazi na različite tipove upućivanja koji su uvijek označeni kraticom *v.* Neki od njih jesu:

⁵ Većina osobnih imena nastala je onimizacijom, a iznimno su rijetki primjeri transonimizacije, npr. **Lìdija** – „podrijetlom iz Lidije” (u Maloj Aziji).

1. izvorni se oblik imena upućuje na prilagođeni oblik:

Dick v. Dik.

Jack v. Džek.

Jacques v. Žak.

2. prilagođeni se oblik imena upućuje na hrvatsku inačicu toga imena:

Džôn v. Ivan.

Džô, Džôa *engl.* (Joe) v. Josip.

Diego (*čit.* Dijêgo) *španj. oblik* za Jakob (v.).

3. prilagođeni se oblik imena upućuje na izvorni oblik i na hrvatsku inačicu toga imena:

Môd v. Maud, Margareta.

4. prilagođeni se oblik imena upućuje na izvorni oblik:

Sëmi v. Sammy; **Mëri** v. Mary.

5. drugojezični oblik etimološki istoga imena upućuje se na hrvatsku inačicu:

Jân *češ., polj.* v. Ivan.

Jean *franc. (čit. Žân).* v. Ivan.

John (Džon) v. Ivan.

Juan *španj. (čit. Hùān)* v. Ivan.

Jòvan v. Ivan.

6. imenska izvedenica ili pokraćenica upućuje se na temeljno ime:

Rölf v. Rudolf

Evelina v. Eva.

7. u pravilu se ženski osobnoimenski mocijski parnjak obrađuje u rječničkome članku naslovljenom muškim osobnim imenom. Vrlo su rijetki primjeri da se muško osobno ime upućuje na rječnički članak sa ženskim osobnim imenom kao natuknicom:

Òleg *rus.* v. Olga.

Grácijan – muško ime prema Gracija (v.).

Različitim tipovima upućivanja autor nastoji povezati izvorni oblik ishodišnoga imena s različitim oblicima prilagođenica toga imena u hrvatskome jeziku (i obrnuto), s drugojezičnim inačicama toga imena, zabilježiti hrvatske tvorbene inačice etimološki istoga imena te dovesti u vezu osobnoimenske mocij-ske parnjake. U tome svojem nastojanju uglavnom je dosljedan.

6. Osobno ime kao sintagmatska i frazemska sastavnica

U rječničkom se članku osobno ime može pojaviti kao sastavnica sintagmatskih i frazemskih izraza. Ako je osobno ime sastavnicom sintagme, onda ta sintagma može imati status natuknice ili podnatuknice, a ako je osobno ime sastavnicom frazema, uvijek se pojavljuje kao podnatuknica u rječničkom članku s osobnim imenom kao natukničkim leksemom:

Eustàhijeva trùba (cìjev) ušna cijev koja spaja unutarnje uho sa ždrijelom (po imenu talijanskog anatora Eustachija Bartolomeja iz 16. st.).

Potemkinova sela prazan sjaj, predočivanje lažnih činjenica kao da su istinite (po imenu Potemkina [čit. Patjòmkin] ministra i ljubavnika ruske carice Katarine II, koji je ovoj, prigodom njezina putovanja po Krimu god. 1787, s pomoću kulisa i drugih naprava pustu stepu prikazao kao naseljen, bogat i napredan kraj.)

Àdam¹ (*hebr.* čovjek načinjen od zemlje) po Bibliji ime prvom čovjeku; **Àdamov kòstīm** – golo muško tijelo; **Àdamova jàbučica** – kod nekih muškaraca veoma istaknuta izbočina na prednjem dijelu vrata; **Àdamovo rèbro** – žena (po Bibliji je Bog ženu stvorio od Adamova rebra).

Èva *hebr.* „majka života”; po biblijskoj priči ime prve žene; danas osobno ime i simbol ženstva uopće; *prid.* **Èvin; Èvin kòstīm** – golo žensko tijelo.

Hipòkrat – glasoviti grčki liječnik i medicinski pisac iz 4. st. pr. n. e.; smatra se osnivačem liječničke nauke; *prid.* **Hipòkratov; hipòkratskī; hipòkratskō líce** – lice umirućeg čovjeka (...).

Pètar, Pètra (*akc. i Pètra*) *grč.* (pètra – stijena, kamen) „stijena”, „pećina”, „hrid”, „tvrd kao kamen”; *prid.* **Pètrov; Pètrov kríž** – obrnut križ (apostol Petar je, po Bibliji, bio razapet glavom dolje).

Tòma *aram.* „blizanac”; **nèvjernī (nèvjerovánī) Tòma** – čovjek koji ne vjeruje, nepovjerljiv čovjek (po biblijskoj priči, apostol Toma nije povjerovao u uskrsnuće Kristovo)

Pìlat Pòncije (...) 1. **ići od Poncija do Pilata** – tražiti, lutati za nekim ciljem, objitati pragove; ići od nemila do nedraga; 2. **dospjeti kao Pilat u Vjerovanje** – slučajno se negdje naći (Pilat se naime spominje u molitvi „Vjerovanje”); 3. **oprati ruke kao Pilat** – skinuti sa sebe odgovornost (po Bibliji je Pilat, osudivši Krista, oprao ruke da pokaže kako nije kriv za sve što će se dalje dogoditi).

7. Zaključak

U svoj je *Rječnik* (1966.) Bratoljub Klaić uvrstio velik broj onimijskoga korpusa u kojemu se brojnošću ističu antroponimi, a među njima osobna imena. Raščlamba osobnoimenske sastavnice Klaićeva *Rječnika* (1966.) pokazala je da je autor uglavnom sustavno i dosljedno obradio taj dio korpusa, što nije bio lak posao s obzirom na različit stupanj prilagodbe posuđenica hrvatskomu jeziku, s obzirom na njihove različite fonološke, morfološke i tvorbene značajke, specifičnu imensku semantiku te procese onimizacije i deonimizacije.

Potpuna slika antroponimije te onimije uopće Klaićeva *Rječnika* dobit će se pomnim ekscerpiranjem svekolike antroponimijske građe iz svih dosadašnjih izdanja. Njezinom raščlambom i praćenjem slijeda promjena, do kojih je iz izdanja u izdanje došlo u građi i njezinoj leksikografskoj obradbi, moći će se potpunije osvijetliti onimijska slika Klaićeva *Rječnika*, do danas nenadmašenoga rječnika stranih riječi u hrvatskoj jednojezičnoj leksikografiji.

Citirana literatura:

- KOVČIĆ, DRAGUTIN [Prica, Ognjen]. 1938. *Rječnik stranih riječi*. Naklada knjižara „Orbis”. Zagreb.
- OPAČIĆ, NIVES. 2006. Zaboravljeni Vinko Šeringer. *Vijenac*: novine Matice hrvatske za književnost, umjetnost i znanost. <http://www.matica.hr/vijenac/312/Zaboravljeni%20Vinko%20%C5%A0eringer%20/> (pristupljeno 5. ožujka 2014.).
- PETROVIĆ, BERNARDINA. 2006. Hrvatska jednojezična leksikografija. *Hrvatski jezik u XX. stoljeću*. Ur. Samardžija Marko; Pranjković Ivo. Matica hrvatska. Zagreb. 463–490.
- PUTANEC, VALENTIN. 1968./1969. Hrvatski oblik nekih osobnih imena stranog porijekla u nultoj afektivnosti. *Jezik XVI*. 150.
- ŠERINGER, VINKO. 1899. *Priručni rječnik tuđih riječi i fraza – za praktičnu uporabu pri čitanju i razgovoru sastavio Vinko Šeringer, učitelj domagovički*. Zagreb.
- ŠIMUNOVIĆ, PETAR. 2009. *Uvod u hrvatsko imenoslovlje*. Golden marketing – Tehnička knjiga. Zagreb.
- TAFRA, BRANKA. 1986. Razgraničavanje homonimije i polisemije: leksikološki i leksikografski problem. *Filologija* 14. 381–393.

Izvor:

- KLAIĆ, BRATOLJUB. 1966. *Veliki rječnik stranih riječi, izraza i kratica*. Zora. Zagreb.

Personal Names in Bratoljub Klaić's *Veliki rječnik stranih riječi, izraza i kratica* (41966)

Abstract

Onymic data are an important component in the dictionary of foreign words. Klaić's *Veliki rječnik stranih riječi, izraza i kratica* (41966) contains onimic data – antroponyms, toponyms and crematonyms. The paper discusses personal names in the fourth edition of this dictionary because this is the last edition where Klaić was signed as an author. The introductory part of the paper will provide a short overview of the onymic data in Klaić's *Dictionary*. The central part of the paper will provide an analysis of personal names attested in the dictionary. Attention is given to the lexicographical treatment of personal names in the dictionary entry, to the semantical description of entry, to the typology of reference as well as to the personal name as syntagmatics and phraseological components of lexicographical entry. Summing up the characteristics of personal names included in Klaić's *Dictionary* (41966), the authors stressed the importance of personal names data in dictionary of foreign words.

Ključne riječi: Bratoljub Klaić, rječnik stranih riječi, osobno ime

Key words: Bratoljub Klaić, dictionary of foreign words, personal name

